

Leto XVII.

Številka 4.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1901.

VSEBINA.

1. <i>K. W.</i> : Kako pridemo pri pravosodstvu o prestopkih kazenskega zakonika do višje dovršenosti?	97
2. <i>Dr. Ivan Žmavc</i> : O glavnih pojmih politične ekonomike	103
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Slučaj §-a 1431 o. d. z. med zakoncema; doto je izrecno za tako določiti	112
Kazensko pravo.	
Pritožbe radi izključenja ali odklona sodnih oseb po §-ih 67—74 k. pr. r.	123
4. Izpred upravnega sodišča.	
Skrutinij pri volitvah v občinski svet ljubljanski mora biti javen, drugače je volitev neveljavna	125
5. Književna poročila	126
6. Razne vesti	127

Slovenski Pravnik.

Leto XVII.

V Ljubljani, 15. aprila 1901.

Štev. 4.

Kako pridemo pri pravosodstvu o prestopkih kazenskega zakonika do višje dovršenosti?

Piše K. W.

I.

(Konec.)

k) Nekdo je bil obsojen radi prestopka po §-u 45 zak. o živ. kuž. boleznih, storjenega s tem, da je svinjo brez živinskega potnega lista prignal na semenj. Kaj takega pa zakon v §-u 8 naved. zakona ne zabranjuje, pač pa to prepoveduje posebna naredba deželne vlade v Ljubljani, izdana na podlagi §-a 8 naved. zak.; te naredbe dotična razsodba ni omenila niti v svojem tenorju niti drugod, a to je storilo, da je razsodba bila pomanjkljiva, oziroma celo nična.

Drug pa je bil obsojen tudi radi prestopka po §-u 45 zak. z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak., storjenega s tem, da je dne 25. septembra 1899 prignal svinjo na semenj in tako ravnal zoper naredbo deželne vlade za Kranjsko, izdano na podlagi navedenega zakona. V razlogih se je sicer omenilo, da je živinče bilo prignano brez živinskega potnega lista, a uprav v tem bilo je dejanje kaznivo in to okolnost je bilo vsprejeti že v izrek sodbe, kakor tudi dan in število dotične naredbe dež. vlade, katero je še bilo posebej navesti v razlogih sodbe.

Dva obtoženca sta bila obsojena radi prestopka zakona o živ. kuž. boleznih v denarno kazen. Dotične zneske se je doposlalo s posebnim dopisom c. kr. davčnemu uradu, ki je na istem mestu, kjer sodišče; uradne pobotnice davčnega urada so priložene kazenskimi spisom. Ta manipulacija ni pra-

vilna, ker velja dotična naredba justič. ministerstva z dne 14. marca 1899 št. 5872, intimov. z ukazom c. kr. predsedništva višjega dež. sodišča v Gradcu z dne 21. marca 1899 praes. 3757-23/99.

l) V marsikaterih rzsodbah radi prestopka §-a 468 k. z. se zamenjuje zakoniti izraz »hudoben« z izrazom »nalašč«. Zakon izrecno zahteva, da se tuja lastnina poškoduje iz »hudobije« in tako je potrebno tudi v rzsodbi dognati, da je storilec dejanje storil iz »hudobije«, nikakor pa ni pravilno, če se pravi, da je »nalašč« tujo lastnino poškodoval.

m) Nekdo je bil obsojen po §-u 391 k. z., ker je svojega psa, ki je imel navado tuje ljudi in kolesarje napadati, pustil, da je na prostem okoli letal. Toda zakon zahteva, da je lastniku živali hudobna lastnost tudi znana, in ker ta okolnost spada k kaznivemu činu v smislu §-a 391 k. z., je isto tudi izraziti v izreku sodbe.

n) Dva je sodišče obsodilo radi prestopka po § 1 zak. z dne 6. aprila 1870 št. 42 drž. zak., ker sta zapečaten list, ki je bil naslovljen na tretjega, odprla in prečitala. Rzsodba pa ni bila dognala, ali se je otvorjenje »neopravičeno« vršilo, dasi to zakon izrecno povdarja.

o) V nekem slučaju so ovadili gostilničarja A, da je dva uradnika (dacarja) v službi razžalil, in pristavilo se je, da je razžalitev imela posledice in tudi zabranila izvršitev oblastvenega povelja ter opravo službe. Akoravno je v takih slučajih po §-u 313 k. z. kazen odmeriti s strogim zaporom, vendar dotični sodnik ni o tem ničesar omenil niti v razpravnem zapisniku, niti v rzsodbi, ampak je obsodil obtoženca v denarno kazen, kar je nično.

p) Čestokrat se hlapce, kateri med vožnjo spijo na vozovih z vpreženimi konji, napačno obsodi radi prestopka po §-u 430 k. z., na mesto po §-u 431 k. z.

Dejanje obtoženca *A*, ki je pustil, da je čez noč na deželni cesti težko obložen voz stal brez svetilnice, se je nepravilno vzelo za prestopok po §-u 431 k. z., ker tako dejanje ustanovi le prestopok v smislu §-a 422 k. z.

Takisto je napačno, ako se osebe, katere hitro in neprevidno vozijo, obsodi radi prestopka po §-u 430 k. z. Za takšna dejanja velja § 427, oziroma § 428 k. z., izvzemši one slučaje, ki spadajo po §-u 341 k. z. pod določbe §-a 335 k. z. (težka poškodba, smrt) ali §-a 431 k. z. (lehka poškodba osebe). Beri o tem Herbstov komentar k §-u 427 in 428 k. z.

Mesar pustil je svojega vpreženega konja stati, ne da bi kdo nanj pazil. Sodnik je to dejanje krivo kvalifikoval za prestopok §-a 430 k. z. na mesto §-a 431 k. z., ker § 430 k. z. se nanaša samo na voznike ali hlapce, nikakor pa ne tudi na »lastnika« voza, če ga rabi.

r) Obtožencu, ki je bil stavbeni mojster, se je bilo zagovarjati radi prestopka po §-u 431 k. z., ker se je podrl del stavbe, ki ni bil dovolj podprt. Zakon se je krivo uporabil, ker na takšne osebe se nanaša § 383 k. z., ne pa § 431 k. z.

s) Večkrat se pri odmeri kazni v izreku sodbe navede § 266 k. z., ne da bi se kazen zares tudi v smislu navedenega zakona izrekla pod najnižjo mero.

š) Nekdo je bil obsojen samo radi prestopka po zakonu zoper vlačuganje, akoravno je obdolženec orožniku naznanil krivo ime in tudi nepravo pristojno občino. Razsodba bi se morala tudi raztezati na prestopok §-a 320 *lit. e* k. z.

t) Tudi pri oprostilnih razsodbah je dejanje, radi katerega se koga oprosti, natanko označiti že radi tega, da je moči njegovo identiteto za slučaj obnovitve i. t. d. ugotoviti.

II.

V formalnem oziru hočemo tudi še navesti nekatere nedostatke.

z) Po smislu §-a 452 št. 2 k. pr. r. se postopanje večkrat radi tega pri miru pusti, ker povabila obdolžencu ni moči dostaviti. Ako se že ne popiše dotična oseba za oblastva, je vsaj treba ukreniti, da takšne obdolžence, ki le mimogrede, na primer drvarji čez zimo i. t. d., zapuste domače kraje, bodisi orožnik ali občinski urad nadzorujejo, ker je mogoče, da se na dotično kazensko stvar čisto pozabi in tako dejanje ne kaznuje.

β) V nekem slučaju je sodišče obtoženca od obtožbe radi žaljene časti po §-u 259 št. 2 k. pr. r. oprostilo, vendar pa obsodilo v povrnitev stroškov, ker se je bilo dogovorilo, da plača tudi stroške zasebnemu obtožitelju. Ta izrek pa nasprotuje določilu §-a 390 k. pr. r., kajti če je obtoženec oproščen, mora pri zasebnih deliktih obtožitelj stroške povrniti, in sodišču se nikakor ni spuščati v posebne, med stran-kama samima dogovorjene pogodbe, katere nasprotujejo določbam kaz. pravnega reda.

γ) Kazensko povelje se v smislu §-a 460 k. pr. r. le sme izdati, kedar opravnik drž. pravnosti to predlaga; sodnik sam pa tega »ex offo« ne sme ukreniti, nego mora odrediti ustno razpravo.

δ) Čestokrat v razpravnih zapisnikih ni konstatovano, da so se priče v obljubo vzele, in sploh se opazuje, da se v zapisniku le gledé prič, katere so prisegle, to zabeleži; da so »roko podale«, o tem se molči. Nekateri sodniki torej nekako mislijo, da »podajanja roke« ni treba zabeležiti, in domnevati je, da se sploh ta »oblika prisege« zanemarja. Pripomniti je, da v smislu §-a 453 k. pr. r. pri prestopkih navadno zadostuje podajanje rok, dočim je priče pri hudodelstvih in pregreških po §-u 247 k. pr. r. zapriseči; torej je očitno, da se redno pričé po opominu le v obljubo vzamejo s podajanjem rok in da je to konstatovati v zapisniku.

ε) V nekem slučaju se ni konstatovalo, da je obtoženec obvešččen o tem, da se mu je prvotno pripoznana denarna kazen spremenila v zapor več dni. Med tem se je obtoženec

preselil v Ameriko in ni bilo pogojev, da se obsojenca v zapor prižene. Vzlic temu pa se je orožniškim poveljništvom in tudi vsled poizvedovanja v policijskem listu zaukazalo, »naj se opazuje, kdaj se obtoženec povrne, da se pred sodišče prižene« ali celo, »naj se prižene, ako se nanj naleti.« To pa ni dopustno, kajti enako postopanje se le dá opravičevati, kedar se izda »iskalni list«, kar pri prestopkih po §§ 452 št. 2 in 416 k. pr. r. ni na mestu.

ζ) Ako se obdolženec vzame v preiskovalni zapor, je treba tudi pri prestopkih uporabljati predpise §-a 13 odst. 2 opr. reda in § 4 zvrš. predpisa k kaz. pr. redu, namreč da mora predstojnik sodišča odobriti sklep gledé zapora kakor tudi gledé izpusta in da se to v zapisniku razvidno stori; tudi dotične pismene sklepe podpiše predstojnik po §-u 13 odst. 3 opr. r. Tudi je proti zakonu, ako se ljudje v zaporu večkrat šele zaslišujejo po 2 ali 3 dneh, ne da bi se po §-u 179 k. pr. r. opravičevalo, zakaj se je prekoračilo 24-urni rôk zaslišanja.

η) Javnosti v smislu §-a 229 k. pr. r. ni smeti izključiti, ne da bi se aktom priklopilo dotično razsodilo z razlogi.

θ) Marsikrat se slučajji prestopkov konečno rešijo z ustavljenjem v smislu §-a 227 k. pr. r. To pa je napačno, ker takšno ustavljenje kaz. postopanja o prestopkih načeloma ni mogoče glede na to, da v tem postopanju glasom §-a 451 k. pr. r. nimamo »redne preiskave« in tudi ne posebne razprave o tem, da se kdo spravi v obtožni stan. V teh slučajjih sodnik navadno zaznamuje, da so stranke na dan razprave k sodišču prišle, da so se poravnale in da je vsled tega zasebni obtožitelj odstopil od obtožbe, in potem se strankam ustno naznani, da se je postopanje ustavilo po §-u 227 k. pr. r. Iz takšnih zaznamb je sklepati, da se je razprava z došlimi strankami zares že pričela (otvorila); ako pa se je to zgodilo, bilo je sestaviti zapisnik in je potem sodbo izreči v smislu §-a 259 št. 2 k. pr. r., kajti ustaviti se da postopanje po §-u 90 k. pr. r. (ne po §-u 227 ib.) le tedaj, kedar se zasebna obtožba umakne, predno se glavna razprava otvori.

ι) V nekaterih slučajjih se je ustavilo kaz. postopanje po §-u 412 k. pr. r. že na golo poročilo orožništva, da se je osumljenec odtegnil policijskemu nadzorstvu. V takih slučajjih vendar

kaže po smislu §§ 452 in 416 k. pr. r. oblastva opozoriti na takšne osumljence s tem, da se njih osebni popis razglasi po policijskem listu, ker sodišče mora vsekako za to skrbeti, da se osebe, ki so se odtegnile policijskemu nadzorstvu, kar najhitreje zasačijo.

χ) Nikakor ne ustreza načelu kazenskopravnega reda, ako se na glavni razpravi prečitajo zapisniki s pričami in enaka dokazila, ne da bi bili za to pogoji dani v zmislu §-a 252 k. pr. r.

λ) V kazenski stvari radi razžaljenja časti se je sodnik prav po nepotrebnem s tem pečal, da je v aktu zabeležil izvensodno poravnanje, da je potem od obtoženca plačano globo za uboge, kakor da bi obtoženec bil sodno obsojen, dotičnemu županstvu doposlal in si celo na aktu dal potrditi sprejem. Sodniku ni bilo nič drugega storiti, nego konstatovati, da je zasebni obtožitelj pred otvorjeno razpravo od obtožbe odstopil. — Sploh pa v tenorju razsodbe ni treba, ako se izreče denarna kazen, omeniti, kateremu zavodu v prid globa zapade (glej list za naredbe just. min. str. 65 ex 1899).

μ) Ni bilo pravilno, da je sodnik nadaljno kazensko postopanje v smislu §-a 90 k. pr. r. ustavil potem, ko je javni obtožitelj na dokončani razpravi obtožbo umaknil; v tem slučaju bilo je obtoženca oprostiti po §-u 259 št. 2 k. pr. r.

ν) Pri oprostilnih rozsodbah ni treba v enuncijatu še posebej kaj omeniti o tem, kdo da more stroške povrniti; izrek o dolžnosti stroške povrniti in o osebi plačnika se pozneje posebej zgodi, kar tudi velewa naredba just. min. z dne 6. julija 1900 št. 31 v listu za nar. just. min.

ξ) Napačno se velikokrat tolmačijo določbe §-ov 410, 411 in 401 k. pr. r. s tem, da se prošnje za znižanje kazni, za odložitev nastopa kazni in za pomiloščenje predložijo v rešitev deželnim, ozir. okrožnim sodiščem, akoravno se leta s stvarjo samo niso nič bavila. V tem oziru opozarjamo na jasna določila in pouk, ki se nahaja v naredbi just. minist. z dne 24. julija 1874 št. 9556 (glej Manz-ovo izdajo zak. zv. V. 8. natis pri §-u 401 k. pr. r.)

ο) Konečno še sodišča opozarjamo na to, da teče po pravnem nazoru in po večletni praksi ljubljanskega prizivnega sodišča za pritožbe zoper odmero stroškov v slučajih prestopkov (§ 395 k. pr. r.) 14-dnevni rok, a ne samo tridnevni (§ 481 k. pr. r.)

O glavnih pojmih politične ekonomike.

Piše dr. Ivan Žmavc.

(Nadaljevanje.¹⁾)

III. Kredit.

Ogromne gospodarske in lastninske spremembe zgodile so se v minolem stoletju. Ozrimo se na veliko mesto, na pr. Dunaj; kaj je bil Dunaj pred 150 leti, in kaj je danes? Ne menimo povečave — mesto se je podesetorilo — ampak razdelitev lastnine. Zelo poučljivo je primerjati plane dunajskega mesta iz 18. stol. z modernimi; pogledimo si le-te plane na stenah mestne zbornice dunajske: pred 150 leti spadala je, rečemo lahko, tretjina vseh poslopij erarju, tretjina cerkvi in kaka tretjina je bila privatna lastnina. In danes? Seveda, Dunaj je še vedno rezidenca cesarstva; vendar erar in cerkev stopila sta v ozadje v primeri z meščanskimi sloji; zasebniki²⁾ buržoá se ponašajo z imetjem, ki se bahato stavi v paralelo z državnimi zavodi. Te prelepe palače, te kreditne, eskomptne hipotečne itd. banke, te zavarovalnice, ta orjaška poslopja industrialnih in transportnih podjetij, kaj vse to že opazovalcu kaže? Obiščimo v poldnevni urah ono rudečo palačo na Schottenringu, ko vrejo elegantno oblečeni gospodje v živih pogovorih — večinoma so to agilni otroci Izraela — kakor na velik in bogat sejem, na — borzo. Kako je to gibanje in kričanje v teh dvoranah, kjer včasi v par minutah gre za milijone! Borza je dandanes srce narodnega in državnega življenja! Veletržci in velekapitalisti, ki imajo tu svojo moč, to so pravi državniki našega časa, ki vladajo državo in svet. In s čim so pridobili to moč, veljavo in oblast? S pomočjo denarja in — kredita.

Pojdimo na kmete gledat! Slovenci nimamo velikega mesta. Agrarne razmere so za nas velevažnega pomena. Naš kmet je pač z l. 1848 dobil svobodo, ali ta svoboda postala mu je dar Danajcev. Če se kmetu po vsej Evropi slabo godi, godi se mu

¹⁾ Gl. »Slov. Pravnik« l. 1899.

²⁾ Zasebna družba prevladuje v modernem času, zato menda govori dandanes znanost bolj o družbi (societas, sociologija, socialna znanost) nego o državi (politica, politična znanost).

še posebno slabo na Slovenskem; hipoteke pokrivajo takorekoč naša zadolžena zemljišča, kmet ne more na svojem živeti, on mora v Ameriko, Vestfalsko in bogvekam ter bogvekomu tlačanit, da si zasluži košček kruha. Prebivalstvo slovenskih pokrajin se obupno slabo množi, najmanj v celi Avstriji, kakor najnovejše ljudsko štetje kaže! Naše kmečke kreditne zadruga so žalibog še prešibke, da bi z večjim uspehom zabranile odtujevanje domače zemlje. Kakor po vsej Evropi, tako in morda še huje se vrši pri nas lastninska revolucija — zakonitim potom; mobilni kapital ekspropriira našega kmeta in slovensko ljudstvo. Velika, seveda tuja podjetja izčrpavajo našo zemljo; trboveljsko oglje se dobro trži na svetovnem trgu, Rothschildova južna železnica preseka naše zemlje; hočeš nočeš, Slovenec je v toku modernega svetovnega, denarnega in kreditnega gospodarstva.

V tem toku so Slovenci že več let; boj agrarca z mobilnim kapitalom bije naš kmet že desetletja, in vendar smo se tako malo zavedali svojega položaja, tako slabo ocenjali nevarnosti, v katerih je naš agrarec . . .

Bistvo modernega gospodarstva je — kredit. Razložimo ta pojem najprej induktivnim potom, s primeri iz navadnega življenja.

Splošno menjalo in plačilno sredstvo je, kakor smo rekli¹⁾, denar; v zapadnoevropskih deželah in, vsaj zakrito, tudi pri nas v Avstriji je to kovano zlato; kot drobiž služi za manjša plačila srebro, nikelj, baker itd. Za večja plačila pa niti zlato ni priljubljeno; tu si pomagamo z bankovci, katere je lažje in prijetneje seboj nositi. Bankovci pa niso noben denar. Bankovec (avstrijski) je kreditni papir, vsled kojega je avstro-ogrška banka nasproti imetniku bankovca dolžnica; ta je zavezana, kakor se na bankovcu čita, na pokazanje dotično svoto izplačati v zakonitem denarju, torej pri nas (vsaj v bodoče, ko bomo v Avstriji dovolj zlata imeli) v zlatu. Čeki n. pr. poštne hranilnice avstr. so znani in praktični kreditni papirji; vendar je promet s čeki pri nas še malo razvit v primeri z Anglijo.

Najiminitnejši kreditni papirji pa so posebno med trgovci navadne menice. Kdor ima zakonito izstavljeno menico, ima

¹⁾ Omenj. »Sl. Pravniki« str. 257 sl.

denar v dotičnem času. Meničnemu upniku je na razpolago vsa strogost meničnega prava, ki prisili dolžnika k plačilu trasirane svote. Glavna trgovina pri bankah je trgovina z menicami, na pr. diskontiranje menic. Trgovec včasih hipoma potrebuje denar; ako je na dobrem glasu, izplača mu banka, ki njegove razmere pozna, posebno če je z njo v zvezi, rada proti primernemu diskontu na izstavljeno menico denar.

Posebno važna je pa menica kakor mednarodno plačilno sredstvo. Med deželami je dandanes živahna trgovina; Avstro-Ogrska je eksportirala na pr. l. 1899 za 730 milijonov mark blaga v Nemčijo, a Nemčija je importirala k nam za 466 milijonov mark. Kaka težava bi bila, če bi naši te milijone res vse morali izvažati v Nemčijo, in narobe nemški odjemalci k nam! S pomočjo mednarodnih menic je pa mogoče, za milijone blaga si med seboj izmenjati, ne da bi bilo treba le enega zlatnika za plačilo. Kreditni papir omogočuje, da je gotovega denarja v prometu primeroma le malo treba, pravzaprav le za manjše plačevanje in za poravnanje poslednjih diferenc. Tako se spreminja izpopolnjeno kreditno gospodarstvo v nekako dovršeno naturalno gospodarstvo: blago se zamenjava za blago s pomočjo kreditnih papirjev, katere poravnava kreditni zavodi, banke in borze, pač pa vedno na podlagi denarja.

Važnost menic za mednarodni promet hočemo ilustrirati s konkretnim slučajem vojne kontribucije¹⁾ Francozov l. 1871. Francozi so morali Nemcem vojne odškodnine plačati, kakor znano 5000 milijonov frankov. Kako ogromna je ta svota, ki je vsled obresti še narastla, vidi se iz nastopnega računa: ko bi bila francoska vlada vso to svoto izplačala v srebrnjakih po 5 frankov, tehtala bi ta svota 500.000 centov, in za transport te teže bilo bi treba 2500 železniških vagonov! S pomočjo kreditnih papirjev pa je bilo možno, večji del milijard na primeroma lahek način izplačati; samo za 617 milijonov poslali so Francozi dragih kovin (zlata in srebra), ves ostanek, torej velika večina svote, poravnal se je v menicah (za 4248 milijonov) in

¹⁾ O tej kontribuciji je cela literatura nastala; gl. na pr. Fellmeth: »Zur Lehre von der internationalen Zahlungsbilanz«. Heidelberg 1877; prim. L. Bamberger v »Preussische Jahrbücher« 1873, Soetbeer v »Deutsche Zeit- und Streitfragen« 1874 itd.

francoskih bankovcih. Tu se kaže pomen vrednostnih papirjev, posebno menic, eklatantno.

In kaj so ogromni državni dolgovi, državni papirji drugega ko poraba kreditnih operacij? Posebno avstro-ogrski narodi morajo uprav strašne obresti plačevati, da zamorejo lastniki naših državnih zadolžnic kupone vsakega polletja zamenjavati v bankah, ne samo avstrijskih, ampak i tujih, posebno nemških (po Nemčiji je vse polno naših zadolžnic). Naši splošni državni dolgovi in dolgovi cislajtanski ne znašajo (koncem l. 1898) nič manj ko 4.364,741.486·04 gld., ki zahtevajo od cislajtanskih davkoplachevalcev (za isto leto) obrestij 176,075.407·92 gld.¹⁾ Edino uprava državnega dolga stala je cislajtansko polovico za l. 1900 lepih 1,557.040 kron.

Vsled novejše tehnike ima veleproizvodstvo prednost pred rokodelstvom in malim podjetjem, velepodjetja pa zahtevajo velikanske kapitale; le redkokdo je kot poedinec vstanu zgrniti takšne kapitale. Več kapitalistov je potreba, da seženejo 10, 20 . . milijonov za velepodjetje, in akcija je so sredstvo, s katerim se zbira kapital med občinstvom; tudi skromen kapitalist, ako si nabavi akcijo podjetja, to je, ako proti akciji zaupa ter kreditira svoj kapital podjetju, more udeleževati se eventualno velikanskega podjetja ter biti takorekoč solastnik pri njem. Akcija je vrednostni papir, ki omogočuje moderna, na širokem temelju stavljena podjetja; ako je imetnik akcij solastnik, je imetnik obligacij upnik podjetja. Celó naša avstro-ogrška banka, katere bankovec je nam vsem priročno plačilno sredstvo, je akcijska družba (z akcijskim kapitalom 210,000.000 kron, to je 150.000 akcij à 1400 kron). Ako kurz akcij raste, širi se in raste podjetje ter narobe, in trg akcij je borza, kazalo kurzov pa borzni kurzni list, ki ga dandanes prinaša že vsak racionalnejši tednik. Celó blago (pšenica, rž, cukar, kava itd.) ima kurz svoje cene, tudi to blago ali tovor ima svoje papirje, in za takšne, posebno poljedelske cene mora se dandanes že vsak razumnejši kmet brigati. Na blagovnih borzah odločuje se osoda naših poljedelcev; borza, bodisi efektivna, bodisi produktna, mora biti v evidenci vsem naprednejšim slojem, če se hočejo udeleževati gospodarskega življenja svetovnega.

¹⁾ Gl. »Compass« za l. 1901., str. 1307 sl.

Bankovec, ček, menica, državni papir, akcije, obligacija itd. zovejo se kreditni papirji, ker pri njihovih funkcijah igra kredit važno ulogo.

Nekoliko pojavov kreditnega gospodarstva je šlo pred našimi duševnimi očmi, predno nastopimo deduktivno pot svojih izvajanj, kajti vsaka zdrava dedukcija, ki deluje z obćimi pojmi ter od obćih pojmov nizdolu stopa k posebnim ter konkretnim predstavam, sloni na indukciji, na poedinih vzgledih ter dejstvih.

O kreditu smo govorili tedaj, ko je nastalo razmerje, kakoršno je med upnikom in dolžnikom. Banka je dolžnica proti imetniku bankovca, kojemu se je zavezala koj na pokazanje pri glavnem zavodu ali filijalki izplačati dotično svoto v zakonitem denarju (v zlatu). Ček je nakaznica na premoženje, ki ga je kdo kot upnik dal banki. Imetnik menice je upnik onemu, ki je zakonito v menici zavezan, svoto ob dotičnem roku v gotovini izplačati. Država je dolžnica imetnikom njenih dolžnih papirjev; akcijska družba dolžnik posestnikom akcij ter obligacij itd.

Nihče, ki je previden, ne izpusti denarja iz rok, ako ne v e r u j e ¹ (credo, creditum), da bo dolžnik vrnil; samo tista oseba pa ima kredit, o kateri se meni, da bo mogla svojo gospodarsko dolžnost izpolniti. Kredit je torej zaupanje, da se prevzeta dolžnost gospodarska izpolni, to je, izpolniti more, oziroma izpolniti mora.

Gospodarska dolžnost, čut gospodarske odgovornosti je etičen čut. Velik je razloček med milošćino in posojilom ali kreditno operacijo. Milošćina²) pomaga proti sili v trenutku, bolj mimogredé, često slabí dejalnost, eneržijo in čast obdarovanega ter pospešuje duh lenobnega in nečastnega beraštva. Posojilo pa množi dejalnost, eneržijo ter odgovornost prejemalca,

¹) Slovenci pa »upamo«, dajemo in jemljemo na »up«.

²) Nikakor noćemo tajiti pomena milošćine. Često poedinec nič kriv ni svoje bede, in pomoč človeku, ki je dobre volje ter dobre misli, je vsakojako blag čin; take razmere nezakrivljene stiske je imela v srednjem veku i cerkev pred očmi, ko je priporočala vbogajme in prepovedovala obresti za posojila, ki so bila tedaj večinoma konsumtivna posojila v sili in revšćini. Mi pa imamo tukaj v modernem času navadni, namreč produktivni kredit na misli.

vzbuja mu samozavest in ga naganja k delu, da bi kapital pomnožil, da bi postalo iz 1 »talenta« njih 10. Zato pa ima kredit le pri npravno ter etično dozorelih poedincih in narodih svoj blagotvoren vpliv; pri nezrelih véde kredit v pogubo po poti lahkomišelnosti. Lep smisel ima obljuba Mohamedova, vernikom dana, da jim je pričakovati za milodar desetero, za posojilo osemnajstero plačilo v nebesih.

Mnogo je vrst kredita; tu iztaknemo samo dvojno delitev: v produktivni, oziroma konsumtivni in v realni, ozir. personalni kredit.

Produktivni kredit je narodnemu gospodarstvu tako potreben, kakor je konsumtivni kredit večinoma škodljiv. Zadača gospodarstva je, da se bogastvo čim bolj množi; ker doslej preveč bogastva ni, narobe, ker je premalo materialnih dobrot, ker je žalibog še mnogo mnogo polnagih in lačnih, zato se lahko reče, da je zadača narodne ekonomije pomnožitev in sicer kar največ možna množitev bogastva. Narod, ki noče ali ne more najizdatnejših sredstev vporabljeni za produkcijo, požrejo in uničijo naprednejši narodi vkljub njegovemu moledovanju o »pravici« itd. Kakor smo že prej dejali,¹⁾ je ljudem delovati na to, da se čim najbolj vzadovoljujejo opravičene potrebe. Množiti, producirati dobra je geslo ekonomije; in temu namenu služi produktivni kredit. Produktivni kredit razvil se je v novejšem času v prej neslišani meri in se razvija temveč, čim bolj se spopolnjuje gospodarsko stanje poedincev ter naroda. Konsumtivni kredit, ki služi premo konsumu ter potrebi, prevladuje na nižjih stopinjah ekonomičnega razvoja in je za sedanje razmere ali podrejenega, ali pa celó škodljivega vpliva. Posebno pri nas Slovencih, pa sploh v Avstriji, celó v Nemčiji je konsumtivni kredit (Borgsystem) preveč v navadi; to dokazujejo privatni in javni (državni) dolgovi, ki služijo hipnim potrebam, ne da bi množili plačljivost (solventnost) konsumentov. Vsled tega, pri nas razširjenega posojilnega sistema in konsumtivnega kredita ločimo se neugodno od Angležev, kjer se kreditira na kratke rokóve (po menicah na vid ali na kratek ròk) in v produktivne namene. Zato je angleško

¹⁾ »Sl. Pravník« 1899, str. 167.

gospodarstvo mnogo solidnejše nego kontinentalno, posebno nego naše avstrijsko.

Po dani zanesljivosti razločujemo realni in personalni kredit. Upnik, ki dolžnika po osebi in razmerah dobro pozna, prepusti mu brez skrbi, posebno na krajše rokove, svoj kapital; to se godi najbolj med trgovci, ki se med seboj poznajo in katerim gre trgovina gladko izpod rok. Kjer pa ne zadostujejo osebne garancije, mora kreditno operacijo podpreti realna zastava, zalog ali hipoteka. Imetnikom zemljišč, ki potrebujejo navadno na dolge rokove kredit, kreditira se na hipoteko; znano je, da eksistirajo tzv. hipotečne banke, ki se pečajo v prvi vrsti s hipotekami. Krediti na premične zaloge (na vrednostne papirje, na dragocene predmete v zastavnicah) so tudi razširjeni; nekatere banke mnogo kupčujejo proti vrednostnim papirjem, to je, proti zalogu vrednostnih papirjev izplačujejo posojila (tzv. lombardna posojila), o čemer še kaj več spregovorimo.

Velik je narodnogospodarski pomen kredita. Rekli smo že, da kredit nadomešča denar; denar sicer ostane obče merilo vrednostij ter cen, na denar kot obče menjalo reducirajo se tudi vse kreditne vrednosti, vendar pa je gotovega denarja v kreditnem gospodarstvu primeroma malo treba; v Nemčiji se baje $\frac{9}{10}$ vseh plačevanj vrši s kreditnimi operacijami, in pri nas v Avstriji gotovo tudi vsaj polovica istih.

Kredit je vzgrajen na plodnosti kapitala; kredit omogočuje, da se i male svotice zbirajo v velike denarne rezervoare, iz kojih se živijo ogromna podjetja, tvoreča ter množeča bogastvo. Dostižniki, katerih glavnice so pripomogle k rasti bogastva, ne morejo biti zadovoljni, da bi le neposredni vodje podjetja vtikali velike dobičke v svoje mošnje; del dobička zahtevajo tudi oni za sebe — to je opravičenost o brestij. Denar kakor tak sicer ne more iz sebe tvoriti vrednostij, ampak kakor sredstvo pri proizvodnji gospodarskih imetkov, kakor kapital tvori vrednosti, s kratka: kapital — nese.

Kredit ima mnogo dobrih strani; kredit vzbuja k štedenju, vzgaja k varčnemu gospodarjenju, k skrbi za bodočnost; marsikomu neimovitemu doprimore k socialni povzdigi, k dosegi večjega premoženja. To poslednje dejstvo je tako važno za

socialno vprašanje, da se moramo še nekoliko ustaviti pri njem. Praktičen bankir ter obenem narodnogospodarski pisatelj, Anglež Bagehot navaja¹⁾ nastopni slučaj iz gospodarskega življenja ekonomično najnaprednejše dežele na svetu, Anglije, za katero druge dežele bolj počasi sledijo, toda slediti morajo: »Angleški promet vrši se z izposojenim kapitalom v razsežnosti, katero si inozemci komaj predstavljajo. V vsakem distriktu je malih obrtnikov in trgovcev, ki svoje menice pridno diskontirajo in s tako izposojenim kapitalom starega kapitalista stiskajo in celo preganjajo. Ta mladi obrtnik ima očitno velikansko prednost v prometnem boju. Če trgovec s 50.000 funt-sterlingov lastnega denarja hoče pridobiti deset procentov, mora v letu 5000 ft.-št. z njimi zaslužiti in v tej meri za blago zahtevati; ako pa si kdo drug k svojim le 10.000 ft.-št., kar sedaj nič nenavadnega več ni, izposodi še 40.000 ft.-št. po diskontih, ima isti kapital mnogo cenejše in more mnogo cenejše prodavati. Če si je izposodil po 5%, mora plačati obrestij 2000; in ako v letu, kakor stari trgovec 5000 ft.-št. zasluži, ima po plačevanju obrestij še 3000 ali 30% od svojih lastnih 10.000 ft.-št. Ker je večina trgovcev z mnogo manjšim dobičkom zadovoljna, more z nekaj manjšim profitom ceno svoje robe znižati in starega, samo z lastnim kapitalom delujočega konkurenta izpodriniti s trga. Tako je v modernem angleškem prometu radi gotovosti, da se denar z diskontiranjem menic ali kako drugače proti zmernim obrestim dobi, gotova premija na delovanje z izposojenim kapitalom in neprestana malosrčnost, omejevati se le na lastni kapital.«²⁾

Takšna demokratična struktura angleškega prometa — piše Bagehot dalje — je sicer v aristokratskih bogatih krogih nepopularna; starodavne familije bogatih trgovcev izpodrinja umazana druhal malih ljudij.

Demokratiziranje ekonomične strukture vsled kreditnih operacij ugajala bi nam, ki spadamo v veliki večini k »malim ljudem«. Toda žalibog — tudi v Bagehotovem vzgledu ima

¹⁾ Bagehot: »Lombardstreet«. Nemški prevod še s paralelnim naslovom: »Der Weltmarkt des Geldes in den Londoner Bankhäusern«. Leipzig 1874, str. 4.

²⁾ Izogibam se premnogih citatov; pa to mesto sem doslovno podal, da čitatelj nekoliko spozna način mišljenja angleškega ekonomista; k Angležem nam je treba hoditi v gospodarsko šolo.

»plebejec« svojih 120.000. gld.! — kredit v celoti ni takšen, da bi iz njega nižji sloji naroda črpali večjo silo, kakor višji, da bi se tako pripravljala distributivna ter nivelirajoča pravica v razdelitvi imetkov; pač pa je res, kar piše Gogol v »Mrtvih Dušah«: »Lahko bogati ta, kdor ima tako nekoliko sto tisočev; a kdor ima milijone, pri tem je polumer velik, polje, cesta njegova je široka; ta že niti tekmecev nima«. Kdor ima, temu se še pridá!

Še drugih temnih strani je pri kreditu; nekaterih smo se že dotaknili. Gospodarsko ter moralno nizko stoječemu ljudstvu, ki ni poučeno dovolj o bistvu kreditnega gospodarstva in ki ni vzgojeno za razumno vporabo kredita, od strani kredita naravnoč pogibel preti. Slovani v obče in tudi Slovenci so žalibog v taki nevarnosti; gospodarska kultura nekako le počasi potuje od zapada proti vstoku; in če so Nemci že precej blizu Angležev ter Židov v gospodarski dovršenosti, ni moči istega trditi o Slovanih.¹⁾ Nam je treba sistematične gospodarsko-etične

¹⁾ Dovoljujem si zopet citat, o kojem naj domača inteligenca v blagor našega ljudstva resno razmišlja, in ki je posnet iz enega najboljših nemških narodnogospodarskih učiteljev: »Einer wirtschaftlich tiefstehenden Bevölkerung ausgedehnten Kredit zu eröffnen, wird derselben sicher zum Schaden gereichen, indem dieselbe sehr zu weitgehend von demselben Gebrauch macht, aber nicht, um die erlangten Summen wirtschaftlich productiv anzulegen, sondern um si zu vergeuden, wie man bei den slavischen Bauern noch in der neuern Zeit beobachtet hat«. (Conrad: »Grundriss d. polit. Oekonomie. I.³ Nationalökonomie.« Jena 1900. str. 114).

Žalibog bili bi z lahka vstanu, resničnost poslednjega stavka dokazati s konkretnimi dejstvi; a opozarjam samo čitatelja na finančne razmere tako zvanih »svobodnih« jugoslovanskih držav; nič bi ne škodilo, če bi Slovenci manj romantično o Slovanstvu sodili in boljše poučeni bili o žalostnem gospodarskem položaju malone vseh slovanskih plemen (slovenskega seveda neizvzemši). Kako je n. pr. Srbija naravnoč prodana in zastavljena tujim kapitalistom, naj se čitatelj, ki se za to zanima, prepriča iz Gopčević-a: »Serbien u. die Serben« (Leipzig 1888); tu pisatelj (str. 485) imenuje zlasti upravitelje avstrijske »Länderbank« — »polnisch-jüdische Blutsäuger« na srbskem telesu. Nič boljše ni z Bolgarijo . . .

Tudi je vredno naglasiti dejstvo, katero katoliško misleči učenjaki potrjujejo, in to je, da so katoliški narodi dandanes v gospodarskem oziru inferiorni; čudno to, če se pomisli, da je v srednjem veku cerkev bila nositeljica ekonomičnih idej in n. pr. bankirstvo sama pospeševala ter spopolnjevala. Dandanes pa je gotova resnica, da morajo katoliški narodi zelo zelo paziti, da — mi govorimo tu le v gospodarskem oziru — ne obnemorejo v gospodarskih bojih; da je nevarnost precejšnja, potrjajo dejstveni dogodki.

vzgoje. Ako se po pravici reče, da razen Angležev Arijci še niso daleč dospeli v ekonomični kulturi, moremo tudi reči, da ti Arijci se še niso povzpeli do samozavestnega ovladanja kreditnih močij gospodarskih. In to ne velja samo o nižjem ljudstvu, o kmetu, ampak tudi o inteligenci ter o — bogatinih; obče znano je reklo o »jeunesse dorée« pri arijskih plemenih, pri katerih se redkokdaj bogastvo širi ter množi do tretjega pokolenja. Ako je potreba, naše ljudstvo vzgajati k gospodarski zrelosti, treba je tudi vzgajati tzv. »boljše« sloje; »zlati mladeniči« arijski, žalibog, ne umejo razumno porabljeti ter — množiti podedovanega bogastva; narobe, bogastvo je njim često vir nesreče in pogube, dočim umejo Židje, gospodarsko zreli, v stoletnih gospodarskih bojih rutinirani narod, plodno razmnoževati dobljene »talente«. In ako sistematična gospodarska izobrazba kaj pripomore k pospeševanju gospodarske zrelosti, pripomore gotovo k temu proučevanje kreditnega gospodarstva.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Slučaj §-a 1431 o. d. z. med zakoncema; doto je izrečno za tako določiti.

C. kr. okrožno sodišče v Celji je v pravdni stvari tožiteljice S. proti tožencem Josipu S. in ml. Ani, Janezu in Agati S., dedičem po posestniku F. S., zaradi 6700 gld. ali 13.400 K c. s. c. na podlagi z obema strankama zvršene ustne razprave in predrugačene zahteve tako-le razsodilo (dne 24. marca 1900 Cg. I 243/99—13):

Toženci, proglašeni dediči po dne 26. marca 1899 umrlem F. S. morajo priznati, da je tožiteljica izročila istemu deloma gotovino, deloma hranilno knjižico v skupnem znesku 6700 gld. ali 13.400 K, in morajo dovoliti, da se uvrsti ta znesek s 5% obrestmi od 26. marca 1899 v zapuščino po Francu S. kot dolg na korist tožiteljice in slednjič plačati tožiteljici odmerjene stroške, — vse to v 14 dneh, da se izognejo zvršilu.

Dejanski stan.

Tožiteljica Frančiška S., vdova K., posestnica v R., omožila se je dne 2. majnika 1892 s Francem S., posestnikom v G., ki je tudi bil vdovec. Napravila sta ženitno pogodbo od 22. aprila 1892, v kateri je med drugimi določbami določil ženin Franc S. svoji nevesti dosmrtni užitek svojega posestva v G. pod vl. št. 159 d. o. Sp. H., ako bi on poprej umrl ter zapustil zakonite dediče. Tožiteljica prinesla je po svoji trditvi o priliki preselitve veliko raznega blaga, kakor krme, žita, vina, lesa in drugih stvari, katere je bila podedovala kot edina dedinja po prvem možu, v vrednosti 4000 gld. in je vse to izročila z ozirom na zakon svojemu drugemu možu v last.

Franc S. je že pred zakonom začel prezidavati in povečavati hišo, staviti veliko gospodarsko poslopje; delo se je nadaljevalo po poroki. Tožiteljica, ki je po poroki podedovala po svojem prvem možu tudi veliko gotovine, trdi dalje, da jo je njen mož opetovano prosil, in sicer pred poroko in potem leta 1892 in 1893, naj bi mu izročila svoj gotovi denar in svojo hranilno knjižico, da bi on plačal dotične, za omenjene stavbe narasle stroške, ter ji vsakokrat obljubil, da ji bo še za časa svojega življenja prepustil solastninsko pravico gledé vseh svojih posestev in dal napraviti za vknjižbo potrebno listino. Vsled teh obljub je ona dala svojemu možu v raznih zneskih skupaj 4500 gld. v gotovini in hranilno knjižico, glasečo se na 2200 gld., torej skupaj znesek 6700 gld., ki ga je on porabil za plačilo stavbnih stroškov in drugih dolgov.

Tožiteljice mož je vsled nesrečnega padca dne 26. marca 1899 naglo umrl, ne da bi bil izpolnil zgoraj omenjeno obljubo; ona je pri razpisilu za to svojo terjatev in za premično premoženje, katero je možu prinesla, le zahtevala znesek 8620 gld., toženi dediči pa niso hoteli te terjatve priznati. Zategadelj je primorana k tožbi, ker bi se zapuščina brez povoda na njeno škodo obogatila. Ona pa le zahteva povračilo gotovine v znesku 6700 gld. ter ne terja povračila svojih drugih dajatev, ker jo za le-te vsaj deloma odškoduje užitek iz ženitne pogodbe.

V dokaz, da je njen mož pred svojo smrtjo resno mislil izpolniti svojo obljubo, se sklicuje tožiteljica na svojega zastop-

nika dra. Š. ter ponuja svojo lastno zapriseženo izpovedbo; dalje se sklicuje na pričo Karola B. gledé okolnosti, da je pokojni njen mož tej priči plačal dolg 1300 gld. in ji pri tej priliki pravil, da je on (mož) prejel ta denar in še vrhutega 1700 gld. od tožiteljice; slednjič se sklicuje na pričo Franca in Karola K. gledé tega, da je resnično tožiteljica pokojnemu svojemu možu dajala blaga in denarja, s katerim je plačeval svoje dolgove, in na pričo Josipa A. gledé okolnosti, da je pokojni njen mož prodal tožiteljici lastno parcelo za 400 gld. ter denar zase shranil.

Toženci sicer priznajo, da je tožiteljica z denarnimi doneski svojemu umrlemu možu pomagala, da se je ta denar rabil za stavbe, zanikajo pa, da bi bila ona toliko izdala, kolikor trdi, da bi bil umrli njih oče to obljubil, kar ona trdi, in trdijo, da taka obljuba glede na določbo zakona od 25. jul. 1871, št. 76 drž. zak. ne bi bila niti veljavna, ker se ni napravilo notarsko pismo, dalje da bode imela samo ona korist od tega, ko se je hiša prezidala in povečala ter napravilo gospodarsko poslopje, ker je posestvo vsled tega seveda veliko več vredno; da je njej pristojeci užitek na tem posestvu gotovo vreden 1000 do 1500 gld. na leto — dokaz zvedenci, da bi bili nujni deleži nujnih dedičev prikrajšani, ako bi se tudi še zahtevana vsota sprejela med dolgove; da je umrli oče itak prav zdatno za tožiteljico skrbel, ker ji je še posebej s kupno pogodbo od 7. jan. 1893 pridržal dosmrtni užitek gledé polovice, svojemu sinu prodanega posestva pod vlož. št. 177 d. o. T. Toženci naposled trdijo, da je bil umrli Franc S. sam imovit mož in si s konji zaslužil vsako leto 3 — 4000 gld.; leta 1891. prodal je dva lepa konja za 600 gld. in leta 1896. razkosal je malo poprej kupljeno posestvo ter si pri tem zaslužil 7000 gld. Za pričo se navaja N. Sk. in toženec Josip S. ponuja svojo izpovedbo.

Sodišče je odklonilo vse druge dokaze ter dopustilo samo dokaz po zaslišanju prič, katere je navedla tožiteljica, namreč Franca in Karla K., Karla B. in dra. Š.

Franc in Karl K. izpovedala sta, da je umrli S. njima ope-tovano pravil, da ne bi mogel prezidati hiše, oziroma staviti gospodarskega poslopja, če mu ne bi tožiteljica dajala denarja. Drugi priči je umrli Franc S. celo pravil, da mu je žena blaga in denarja gotovo v skupni vrednosti 15.000 gld. prinesla v

zakon. Priča Karl B. je potrdil, da je on pokojnemu S. bil posodil 1300 gld. za stavbo. Pozneje, ko je bil S. že oženjen, pravil je priči, da se mu sedaj dobro godi, da je dobil od žene 1600 ali 1700 gld.; opetovano je pravil priči, da on ne bi mogel zidati, če bi ne imel svoje žene, katera mu je toliko prinesla v zakon, da sam ne ve koliko. Ta priča je tudi videla, ko je šla z umrlim S. snubit, premično premoženje tožiteljičino ter ceni njega vrednost na 4000 gld. Naposled je potrdila priča, da so stroški za vso stavbo znašali 10.000 gld. Dr. Š. je potrdil, da je umrli S. še malo pred svojo smrtjo prišel v njegovo pisarno ter mu rekel, da sedaj enkrat pride s svojo ženo, katero hoče prepisati dati za solastnico svojih posestev. Pri tej priliki povedala mu je priča, da je treba za to notarskega spisa.

Vprašana glede visokosti in časa posameznih dajatev v gotovini, trdila je tožiteljica, da si je posamezne zneske na listku sproti zapisovala, da tega lista sedaj ne najde, da pa vendar prilično ve, kedaj in koliko je dala, namreč leta 1892. enkrat 1700 gld., potem 300 gld., petkrat po 200 gld., skupaj 1000 gld., trikrat po 150 gld., skupaj 450 gld., gotovo desetkrat po 100 gld., skupaj 1000 gld., gotovo desetkrat po 50 gld., skupaj 500 gld., skupaj torej 4950 gld. in leta 1893. hranilno knjižico za 2200 gld. To premoženje je bila ona po svojem prvem možu podedovala. Ta je bil svoj denar naložil večinoma pri mestni hranilnici v Celju, a tudi pri južnoštajerski hranilnici izprva na svoje lastno ime Janez K., potem pa dal leta 1889. ali 1890. nekoliko mesecev pred svojo smrtjo ime hranilnih knjižic prepisati na imeni J. K. in A. B. Stroški za stavbo, za katero se je njen denar večinoma rabil, znašali so najmanje 12.000 gld.; toženec Josip S. to prizna z opombo, da je njegov oče gradivo že bil sam poprej pripravil in plačal.

Na predlog tožiteljičinega zastopnika, da bi se naj njegova stranka gledé njenih terjatev pod prisego zaslišala, sklenilo je sodišče poprej obrniti se do mestne hranilnice in do južnoštajerske hranilnice ter zahtevati izpiske iz dotičnih knjig. Ti izpiski so bili prebrani. Tožiteljica omenja, da je umrli njen prvi mož denar, ki ga je na hranilno knjižico št. 13.542 vzdignil pri mestni hranilnici dne 7. svečana 1890, še isti dan naložil pri južnoštajerski hranilnici in ga pri tej priliki zvišal na 2400 gld.,

kar tudi izhaja iz dopisa južnoštajerske hranilnice. Ta knjižica je taista, katero je tožiteljica svojemu drugemu možu izročila, ter je mogoče, da se to ni zgodilo leta 1893., kakor je poprej trdila, temveč še leta 1892. Sicer iz dopisov obeh denarnih zavodov izhaja, da po poroki leta 1892. do 1893. vzdigneni zneski ne dosežejo v tožbi zahtevane svote; tožiteljica pa je opomnila, da je imela ona na svojem lastnem posestvu na R. lesno in žitno trgovino, tedaj tudi sama vedno pripravljen denar ter da je zneske po 50 gld. in tudi večkrat po 100 gld. jemala od onega denarja.

Potem je sklenilo sodišče v smislu §-a 273 c. pr. r. zaslišati stranke o tem, je li tožiteljica zares umrlemu svojemu možu v različnih zneskih gotovino in hranilno knjižico vredno 2200 gld., skupaj 6700 gld. izročila, in sicer izmed tožencev najstarejšega sina Josipa S.

Izprva nezaprisežena tožiteljica je izpovedala, da se je dne 10. oktobra 1868 omožila s svojim prvim možem Janezom K. in da sta bila oba brez premoženja. Od leta 1870. do 1874. imela sta v R., kjer se je nahajal rudokop, gostilnico v zakupu in sta si v teh letih toliko zaslužila, da sta si postavila hišo in v njej nadaljevala gostilničarski obrt. Potem sta nakupila še več posestev in kupčevala z lesom, tako da je znašalo njuno premoženje v terjatvah in gotovini za časa smrti prvega moža blizu 8000 gld., posestva bila so pa vredna 15.000 gld. Dne 2. majnika 1892 omožila se je s Francom S. Takrat se je ravno zidalo na njegovem posestvu v G. pri Celju. Franc S. jo je opetovano prosil, naj bi mu dala za stavbe potrebni denar, ker sam ni imel denarja, da bi plačal delavce. Leta 1892. mu je dala zgoraj omenjene zneske deloma v gotovini, deloma v hranilnih knjižicah in istega leta ali 1893. hranilno knjižico južnoštajerske hranilnice, glasečo se na 2200 ali 2300 gld., katero svoto je Franc S. sam vzdignil. Na ta način mu je izdajala najmanj 6700 gld.

Na vprašanje toženčevega zastopnika odgovorila je tožiteljica, da je Franc S. povodom snubitve ni vprašal, kakšno je njeno premoženje in koliko bode prinesla v zakon, dalje da je imela pred svojim drugim zakonom dva rejenca pri sebi, da je dala jednemu izmed njiju še pred poroko 500 gld. in da je dru-

gega vzela s seboj v G. in hotela zanj naložiti v hranilnici 200 gld., da pa je Franc S. od tega zneska 100 gld. sebi obdržal in le 100 gld. za rejenca naložil, da je ona pred 3 leti ta znesek dopolnila do 200 gld., slednjič da ima sedaj v celjski hranilnici 200 gld., v poštni hranilnici pa nobenega denarja.

Toženec Josip S. izpovedal je, da je bil takrat doma, ko so se začele stavbe na očetovem posestvu in se je oče oženil z današnjo tožiteljico, da je bila hiša o času poroke že do strehe gotova in gospodarsko poslopje že pod streho, da si je bil gradivo, namreč kamenje, les, opeko bil sam pripravil in se izrazil, da so stavbe veljale 14.000 gld. Res je dajala tožiteljica očetu denarja in je tudi mogoče, da mu je res toliko dala, ker je to potrdila; toda on take dajatve ni niti opazil in ni videl pri svojem očetu hranilnih knjižic, glasečih se na J. K. ali A. B.

Tožiteljica je bila potem zaslišana pod prisego in je potrdila, da je dala umrlemu Francu S. leta 1892. in 1893. deloma gotovino, deloma hranilno knjižico najmanje skupaj 6700 gld.

Konečno se je tožbena zahteva popravila tako, kakor se glasi v razsodbi — v tožbi je zahtevala plačilo zneska 6700 gld. 5% obresti od dneva smrti Fr. S., v kolikor zapuščina v to zadošča — in je tožiteljica izjavila, da zahteva tudi vsled notarskega pisma od 22. aprila 1892 nji sporočeni dosmrtni užitek gledé posestva v G.

Zapuščinski akt po Francu S. A. 273/99 se je prebral.

Toženci predlagajo, da se naj tožba odkloni in tožiteljica obsodi v povrnitev stroškov.

R a z l o g i.

Sodišče je smatralo za dokazano, da je tožiteljica dala umrlemu možu k ojev začetku zakona leta 1892. ter potem tekom istega leta 1893. razne zneske in hranilno knjižico, skupaj najmanje 6700 gld. To prepričanje sodišča upira se na delno priznanje tožencev in na zapriseženo izpovedbo tožiteljice, katere verjetnost je toženec Josip S. sam pripoznal in jo podpirajo tudi izpovedbe priče K. K., kateremu je zapustnik pravil, da mu je njegova žena prinesla premoženja v vrednosti 15.000 gld. in da bi ne mogel zidati, ko bi ne bil dobil denarja od svoje žene, dalje priče K. B., kateremu je zapustnik rekel, da mu je dala

njegova žena enkrat 1600 gld. do 1700 gld. in da je prinesla toliko, da sam ne ve koliko, ter izpiski zgoraj imenovanih denarnih zavodov, iz katerih izhaja, da sta vzdignila tožiteljica, oziroma zapustnik po smrti prvega tožiteljičinega moža in zlasti v navedenih letih znesek 6512 gld. 72 kr.

Po tem takem nastane vprašanje, je li zapuščina dolžna povrniti te zneske in so li toženi dediči dolžni priznati njih svoto kot dolg?

Oziraje se na medsebojno pravno razmerje obeh zakoncev, na čas in okolnosti, sodišče že gledé na priznanje tožencev ne more dvomiti, da so se ti zneski, katere je zapustnik porabil večinoma za stavbe na svojih posestvih, gledé katerih je obljubil svoji ženi solastninsko pravico, — dajali v ta namen, da se olajšajo stroški zakonske vkupnosti, da tedaj tvarjajo tožiteljičino doto (§ 1218 o. d. z.). Zahtevo, da se naj ti zneski vrnejo, je presojevati po dotičnih zakonitih določbah.

Po §-u 1229 o. d. z. pripade dota po moževi smrti ženi, ne da bi bilo treba to poprej pogoditi. Toženci ugovarjajo sicer, da je le v obliki notarskega pisma sestavljena pogodba o doti veljavna, toda treba je povdarjati, da tukaj ni prepirna obljuba dote. Veljavno se pa dota lahko odšteje brez formalnosti. Po §-u 1 *lit. e* imenovanega zakona se zahteva zgoraj predpisani dokaz le nasproti tretjim osebam; tukaj pa pridejo le prejemnikovi dediči v poštev, ki namestujejo zapustnika samega. (§ 547 o. d. z.)

Tudi ni umesten nadaljni ugovor, da se je večina denarja, ki ga je dobil zapustnik od žene, porabila za stavbo in druge poprave pri posestvu in na posestvu pod vlož. št. 159 d. o. S. H. in da je zaradi tega tožiteljici odkazani užitek gledé tega posestva, kateri je vreden na leto najmanj 1000 gld., veliko več vreden, nego li bi bil, ako se posestvo ne bi bilo zboljšalo, da so torej te dajatve le tožiteljici sami na korist. Užitek je bil tožiteljici sporočen s pogodbo od 22. aprila 1892 za slučaj, da bi njen mož pred njo umrl; ta pravica pristojala ji je brez ozira na poznejšnje dajatve. Zapustnik bil je za časa zakonske skupnosti lastnik njemu izročeni zneskov (§ 1227 o. d. z.). Če je on to porabil za zgoraj imenovane stavbe, imeli bodo le dediči

korist od zvišane vrednosti, katerim pripada kakor pravnim naslednikom tudi lastnina dotičnega pesestva.

Tožbena zahteva je pa tudi opravičena z ozirom na §§ 1238 in 1239 o. d. z. Dokler ni ugovora, se namreč domneva, da je tožiteljica zaupala svojemu možu oskrbovanje svojega prostega premoženja, gledé katerega je njega smatrati za navadnega pooblaščenca. Pooblaščenec pa je odgovoren za glavnico; ta odgovornost tudi pride na dediče.

Z ozirom na vse to je bilo tožbeni, oziroma popravljeni zahtevi ugoditi.

C. kr. višje deželno sodišče kakor prizivna instanca spoznalo je z rzsodbo od 11. junija 1900 Bc. II. 34/00 3, da se prizivu tožencev ugodi in tožbena zahteva zavrne.

Dejanski stan.

Proti rzsodbi c. kr. okrožnega sodišču vložili so toženci pravočasno priziv, v katerem zahtevajo, da se naj prva rzsodba izpremeni ter tožbena zahteva zavrne in tožiteljica obsodi, da mora povrniti vse stroške. Prizivna razloga se navajata: Napačno presojanje stvarnega in pravnega položaja, ter okolnost, da se ni dopustil predlagani dokaz po zvedencih o vrednosti tožiteljičinega užitka gledé posestva 159 d. o. G.

Dejanski stan, kakoršen izhaja iz rzsodbe prve instance se ni izpremenil.

Razlogi.

Tožiteljica ni niti v prvotni, niti v popravljeni tožbeni zahtevi navedla naslova, vsled katerega zahteva povračilo gotovine in hranilne vloge, katere je baje izročila svojemu umrlemu možu Francu S.

Iz tožbe izhaja, da se upira njena terjatev na pravni naslov neopravičene obogatbe v smislu §-a 1435 o. d. z. («causa data, causa non secuta»). Da je prvo sodišče čisto prezrlo to pravno tožbeno podlago ter smatralo v tožbi zahtevano terjatev za doto, katero sme tožiteljica terjati po §-u 1229 o. d. z., ali vsaj kakor utemeljeno v smislu §-a 1239 o. d. z., kar nasprotuje tožbenim trditvam, gotovo ne more biti prav, tem manj, ker obeh naslovov nikakor ni moči združiti, ampak drug drugemu naravnost nasprotuje. Potemtakem tudi ni bilo treba dalje

pretresati, ali, oziroma koliko je tožiteljica prinesla svojemu možu v zakon, ali je ona te zneske dajala v ta namen, da bi olajšala stroške zakonske vkupnosti, in ali bi smela ona brez ozira na splošno določbo §-a 1 *lit. a* zakona od 15. avg. 1871, št. 76 d. z. zahtevati, da se ji vrne dota, dasi se je baje kot dota izročeni denar naštel brez notarskega pisma.

Oni naslov pa, ki ga tožba sama navaja, ne more utemeljiti tožbene zahteve. Kakor tožiteljica trdi, dala je ona denar in hranilno knjižico, ker je pričakovala, da jo bo dal pokojni mož prepisati za solastnico svojih posestev in je baje pokojni Franc S. opetovano obetal, da ne bo imela tožiteljica samo užitka, temveč solastninsko pravico gledé vseh njegovih posestev. Ne gledé na to, da ta obljuba po zapriseženi izpovedbi tožiteljice zadostno in jasno ni dokazana, izhaja iz pravde same, da tožiteljica od svojega vžitka, na katerega mesto bi naj bila stopila solastninska pravica, ne misli odstopiti, temveč da zahteva poleg tožbene terjatve še tudi ta užitek. Na ta način bila bi iztožena svota 13.400 kron pravzaprav nadomestilo za to, da ni prišla v sosesest, ne pa povračilo zneska, ki se baje nahaja brez pravnega razloga v posesti zapuščine; tako bi se le tožiteljica obogatila.

Toženci tudi po pravici ugovarjajo, da se je uprav ono posestvo znamenito poboljšalo, gledé katerega pristoja tožiteljici dosmrtni užitek, in da bi ona v tem slučaju, ko bi se ji pripoznala zahtevana glavnica, imela še po vrhu za čas svojega življenja na škodo zapuščine tudi obresti te glavnice.

Brez važnosti dalje ni okolnost, da je Franc S. v kupni pogodbi od 7. jan. 1893, katero je sklenil s svojim sinom Josipom S., določil za tožiteljico polovico dosmrtnega vžitka gledé posestev pod vl. št. 177 in 226 d. o. F. Dasi je takrat pokojni S. že imel ves denar in hranilno vlogo, katero mu je tožiteljica izročila, dokazuje vendar ta okolnost, da ni moči trditi neopravičene obogatbe na strani zapuščine, vsaj gotovo ne v tem obsegu, kakor trdi tožiteljica. Obogatba v manjšem obsegu na strani zapuščine po pokojnem Francu S. se ni trdila in se tudi v tej pravdi, katera ne podaje prav nobene zadostne podlage za to presojo, ne bi mogla dokazati, tem manj, ker je čisto negotovo, kako dolgo bo tožiteljica živela.

Presoja dejanskega in pravnega položaja je zares napačna in se je moralo ugoditi toženčevemu prizivu in vsled tega zavrniti tožbeno zahtevo.

Vsled revizije je c. k. r. najvišje sodišče z razsodbo od 7. novembra 1900, št. 12264 za pravo spoznalo, da se ugotovi reviziji, spremeni razsodba prizivnega sodišča in obnovi razsodba prvega sodišča. Toženci morajo plačati stroške vseh treh inštanc.

Razlogi.

Prvi sodnik je smatral za dokazano, da je tožiteljica svojemu pokojnemu možu takoj v začetku zakona leta 1892. in potem v teku istega leta 1893. opetovano dajala gotovi denar in hranilno knjižico, skupaj gotovo za 6700 gld. Ta ustanovitev izhaja iz prostega prepričanja sodnikov ter nikakor ne nasprotuje pravnim spisom, nego se z njimi strinja, in jo je tudi potrdilo prizivno sodišče. Tožiteljica zahteva povračilo tega zneska, oziroma da se ta zapiše med zapuščinske dolgove, češ, da je ona svojemu možu te zneske na njegovo prošnjo izdajala, on pa jih rabil pri stavbah in sicer večinoma na posestvu pod vl. št. 195 d. o. Sp. H., da je mož obljubil, da ji bode razun užitka, ki ji je bil sporočen v notarskem pismu od 22. aprila 1893, še prepustil solastninsko pravico glede vseh svojih posestev še za časa svojega življenja, da pa do te pogodbe in tega prepisa ni prišlo, ker je on poprej naglo umrl in bi se torej zapuščina brez pravnega povoda obogatila, ako bi smela pridržati si te zneske.

Res se ni ustanovila okolnost, je li zapustnik storil obljubo, predno je dotične zneske prejel ali pa ravno takrat; a vendar je tožbeno zahtevo smatrati za opravičeno.

Nazoru prvega sodišča, da se lahko smatrajo dotični zneski kot dota in da sme tožiteljica to doto zahtevati po §-u 1229 o. d. z., ni moči pritrditi in sicer že zaradi tega ne, ker tožiteljica sama ne trdi, da bi bila te zneske svojemu možu izročila za doto, dalje zaradi tega ne, ker ni še vse doto, kar se izroči možu v to svrho, da se olajšajo stroški zakonske vkupnosti, marveč je doto izrecno vselej za tako določiti. Toženci pa niso mogli trditi, da bi bila tožiteljica ta denar svojemu možu poda-

rila ali da ga je izročila, ker je morala izpolniti kakoršno si bodi zavezo proti svojemu možu; tožiteljica je torej dala denar bodisi zaradi tega, ker ji je mož zato kaj obljubil, ali pa je dala denar brez pravnega razloga. V enem kakor v drugem slučaju je njena terjatev upravičena, ker v enem kakor v drugem slučaju bi imela sedaj zapuščina to, kar je bila tožiteljica svojemu možu dala, brez pravega povoda ter bi se potemtakem obogatila na tožiteljičino korist; povdarjati je namreč, da pokojni S. svoje obljube ni izpolnil, ker tega toženci niso trdili, še manje pa dokazali.

Pritrditi pa tudi ni bilo moči nazoru prizivnega sodišča, da se zapuščina ne more obogatiti, ker bode imela tožiteljica užitek uprav od onega posestva, ki je bilo z njenim denarjem zboljšano, da bi marveč se le tožiteljica obogatila, ko bi imela užitek in bi dobila isto svoto, ki se je rabila za zboljšanje onega istega posestva. Pomisliti je namreč, da se je vsled zboljšave tudi vrednost stvari same povzdignila, in ta vrednost je gotovo na korist zapuščine in lastnice, dasi je lastninska pravica vsled užitka začasno nekoliko omejena.

Po pravici tudi ni trditi, da je tožiteljica morda denar samo zaradi obljubljenega užitka, oziroma v ta namen dajala, da bi se povzdignila vrednost njenega užitka, ker užitek bil ji je sporočen samo za slučaj, da bode ona svojega moža preživevala; ona torej ni mogla vedeti, da bode sploh kedaj imela ta užitek.

Ker drugih okolnosti, ki bi podpirale to mnenje, ni, se ne da niti domnevati, da bi se bila odrekla tožiteljica svoji zahtevi samo zaradi onega, še čisto negotovega dobička. Prav tako se trdi brez pravne podlage, da bi bil pokojni S. solastninsko pravico tožiteljici prepustil samo na ta način, da di bil odpadel užitek. Če je pokojni S. tožiteljici za denar obljubil, da jo bo sprejel v sopesest glede vseh svojih posestev in če te svoje obljube ni izpolnil, nima zapuščina povoda, da bi si še pridržala one svote, katero je pokojni S. od tožiteljice prejel; če je pa tožiteljica brez take obljube denar svojemu možu dala, ni imel mož pravice do denarja. V obeh slučajih jej je to vrniti, kar je pokojni S. prejel, ter sploh ni treba dalje pretresovati vsebine in obsega dotične obljube. Kar se tiče predloga tožencev, da bi

se naj vrednost užitka določila, je neutemeljen, ker je bil užitek tožiteljici že obljubljen, predno je ona denar začela dajati in ker sploh, kakor je bilo zgoraj dokazano, ni trditi, da bi bila ona denar dajala z ozirom na užitek.

Med užitkom, ki pristoja tožiteljici vsled ženitnega pisma in med onimi dajatvami ni nobene take zveze, ki bi mogla omejiti njeno zahtevo. Prav tako ni nikakoršne zveze med ono določbo v kupni pogodbi od 7. januarja 1893 in večkrat omejenimi dajatvami.

S stališča §-a 503 št. 4 c. pr. r. je smatrati revizijo radi napačne pravne presoje za opravičeno ter je bilo izpremeniti razsodbo prizivnega sodišča in obnoviti prvosodno razsodbo. Glede stroškov bilo je spoznati v smislu določeb §-ov 41 in 50 c. pr. r.

Dr. J. Hrašovec.

Kazensko pravo.

Pritožbe radi izključenja ali odklona sodnih oseb po §-ih 67—74 k. pr. r.

V svoji zasebni obtožbi je obtožitelj *A* navedel za pričo sodnega pristava češ, da je ta razen še treh drugih, tudi v obtožbi imenovanih prič bil na mestu samem, ko je obdolženec *B* izustil žaljive psovke na javnem prostoru. Nekaj dnij pred kazensko razpravo podal je zasebni obtožitelj *A* posebno vlogo na okrajno sodišče in v njej izražal svoje začudenje, kako je mogel dotična vabila na razpravo podpisati sodni pristav sam, ki je vendar v obtožbi naveden za pričo; zahteval je, naj se dotični pristav v tem slučaju kot sodnik odkloni.

Sodni predstojnik je takoj uradno konstatoval, da je sodni pristav sicer slučajno šel mimo občinskega poslopja, pred katerim so se zbirali ljudje radi volilnega shoda, da pa o kaznivem dejstvu samem ničesar ne ve, da niti obtoženca ne pozna in da ga tudi slišal ni, s kratka, da ni bil priča pri dozdevni razžalitvi. Okrajno sodišče je potem izdalo sklep, da ni zakonitega razloga za odklonitev sodnika po §-u 68 št. 1 k. pr. r., ker po tej zakoniti določbi ne zadostuje za izključenje sodnika, da ga stranka navede za pričo, marveč mora

tudi v istini biti priča dotičnega dejanja; drug razlog, kateri bi utegnil obuditi dvombo o polni nepristranosti navedenega sodnika, se pa niti ne trdi (§ 72 *ibid.*).

Zoper ta sklep je vložil zasebni obtožitelj *A* pritožbo in še tudi v njej zahteval, da se za razpravo določi drug sodnik, dan pa preloži. Tej prošnji prvi sodnik ni ugodil, nego vršila se je razprava »in merito«. Obtožitelj je še tudi na glavni razpravi predlagal, da se zasliši kot priča razpravljajoči sodnik sam, a temu predlogu se z ozirom na gori navedeno odločbo sodnega predstojnika ni ugodilo.

Obtoženec *B* je bil obsojen in z obsodbo zadovoljen; obtožitelj *A* pa je oglasil zoper konečno rzsodbo priziv radi ničnosti in prenizke kazni.

Dež. sodišču v Ljubljani je bilo sklepati o pritožbi radi zavrjnene prošnje za odklonitev sodnika ter tudi o prizivu. Glede le-tega je prizivno sodišče odredilo narok za razpravo, a pritožbo radi prošnje za odklonitev sodnega pristava je s sklepom od 26. februarja 1901 zavrnilo kakor neutemeljeno, oziroma nedopustno.

Razlogi.

Zakon razločuje med izključbo in med odklonom sodnih oseb; za izključbo veljajo propisi §-ov 67—70 k. pr. r., a za odklon so merodajni §-i 72—74 *ibid.* Izključeni sodnik sam je dolžan razmerje, katero ga izključuje, brez odloga naznaniti (§ 70 k. pr. r.). V tem pogledu se je tu glasom uradnega poizvedovanja vse potrebno konstatovalo. Kakšno nezakonito postopanje je moči le potom ničnostne pritožbe grajati (§-i 281 št 1 in 468 k. pr. r.) in to je v le-tem slučaju tudi pritožitelj sam storil v prizivu in izvodu prizivnih razlogov; o tem vprašanju se bo torej na bodoči prizivni razpravi itak razsojalo. — Kar se pa tiče odklona sodnika I., je po smislu §-a 74 k. pr. r. o tem rzsoditi sodnemu predstojniku in zoper njegovo odredbo ni nadaljnje pritožbe po §-u 74, odst. 3.

W.

Izpred upravnega sodišča.

Skrutinij pri volitvah v občinski svet ljubljanski mora biti javen, drugače je volitev neveljavna.

C. kr. upravno sodišče je dne 18. jan. 1901 št. 466 na pritožbo Franca B. in Avgusta E. proti odločbi občinskega sveta ljubljanskega od 18. maja 1899 št. 18464 zastran volitev v občinski svet, po javni ustni razpravi in sicer potem, ko je slišalo govor referenta in izvajanja zastopnikov obeh strank, spoznalo za pravo:

Izpodbijana odločba, kolikor se tiče volitev v III. in II. volilnem razredu, se razveljavi, ker je v zakonu neutemeljena; sicer se pa pritožba zavrne.

Razlogi.

Z izpodbijano odločbo je občinski svet ljubljanski ugovore Franca B. in drugov proti volilnemu postopanju pri dopolnilnih volitvah za občinski svet od 24. do 29. aprila 1899 zavrnil in izjavil, da so volitve veljavne v vseh treh volilnih razredih.

Pritožba trdi, da je odločba protizakonita zlasti zato, ker skrutinij pri ožji volitvi v III. razredu in pri volitvi v II. volilnem razredu ni bil javen.

Res je iz volilnega zapisnika o ožji volitvi v III. volilnem razredu in sicer v prvem oddelku dto. 25. aprila 1899 in prav tako iz volilnega zapisnika o volitvi v II. razredu dto. 26. istega meseca razvidno, da je po zaključenem glasovanju dotični predsednik pozval navzočne volilce, naj zapuste volišče, češ, da je skrutinij, ki se naj vrši, samó uradno opravilo volilne komisije; da sta dalje v obeh slučajih dotični vladni komisar in en volilec protestirala proti izključevanju javnosti, in da je volilec na opetovani poziv šel z volišča rekoč, da se le sili umika.

Po kategoričnem določilu §-a 20. občinsko-volilnega reda za deželno stolno mesto Ljubljano od 5. avgusta 1887 dež. zak. št. 22 je volilno opravilo javno. Volilno opravilo, ki je vodi po §-u 18. volilna komisija, pa nikakor ni končano s tem, ko je po §-u 24 predsedniku volilne komisije izreči, da je glasovanje zaključeno, temveč k temu spada brezdvomno tudi odpiranje in

štetje glasovnic, kar je po §-u 25 storiti po zaključenem glasovanju volilni komisiji, nadalje štetje glasov pod istotam navedenimi formalitetami in pa eventualno žrebanje, kakor tudi po §-u 26 morebitna ožja volitev z analognimi formalitetami; in šele na to se po §-u 27 završi volilno opravilo, volilna komisija sklene zapisnik, kjer se obenem konstatira izid volitve, ga podpiše, zapečati in izroči županu.

Javnost celega volilnega opravila pa je taka neizpustna zakonita potrebnost, da to, ker se je v navzočem slučaju, kakor je razvidno iz omenjenih dveh volilnih zapisnikov, hotelo izključiti in se je ne glede na protestiranje vladnega komisarja in enega volilca siloma tudi izključilo javnost glede bistvenega dela volilnega opravila, utemeljuje samo na sebi ničnost celega volilnega opravila v dotičnih zapisnikih, ne da bi bilo treba še nadalje preiskovati vprašanje, ali morebiti to izključenje vpliva na izid volitve.

Že samó iz tega razloga je bilo izpodbijano odločbo, v kolikor izreka volitve III. in II. volilnega razreda za veljavne, po §-u 7. zakona od 22. oktobra 1875 drž. zak. št. 36 ex 1876 razveljaviti kot zakonito neutemeljeno.

Kolikor se pa pritožitelji »sicer sklicujejo na druge, v svojih ugovorih naglašene pregreške proti principu javnosti volilnega opravila in na drugačno zlorabo volitve, kar naj vse vpliva na veljavnost volitev v vseh treh volilnih razredih«, — se upravnemu sodišču ni bilo natančneje baviti s tem, ker pritožba ni natančno označila posameznih točk, kakor predpisuje § 18 citiranega zakona od 22. oktobra 1875, bodisi glede kake protizakonitosti izpodbijane odločbe ali kake pomankljivosti postopanja, — nego je zavrnilo pritožbo v teh nekonkretiranih točkah.

Književna poročila.

Dr. H. Hoegel: Das Gesetz, betreffend die Entschädigung für ungerichtet erfolgt Verurtheilung. — Dunaj, Manz, 164 strani. Cena 4 K.

Knjiga obsega zakonovo besedilo, poročilo o postanku zakona in kritično razlago veljavnega prava.

Zaznamek odvetnikov in c. kr. notarjev je izšel v dvorni in državni tiskarni ter ga je dobiti po 1 K 20 h. — Podatki so zaključeni s 15. februarjem t. l.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. aprila 1901.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Odbor je v svoji seji dne 10. t. m. rešil nekaj tekočih stvari in nadalje sklenil akcijo za pomnožitev naročnikov na društveno glasilo.

— (Osobne vesti.) Na generalni prokuraturi službujočemu deželno-sodnemu svetniku v Gorici, Ivanu Okretiču je cesar podelil naslov in značaj višjesodnega svetnika. — Odvetniško pisarno je otvoril dr. Bogumil Krek na Dunaji. — Pravo odvetovanja v obsegu banskega stola je zadobil naš sotrudnik dr. Dane Marinič s sedežem v Sv. Ivanu-Zelini.

— (Odvetniška zbornica kranjska) je imela dne 16. pr. meseca svoj izvenredni občni zbor, da si izvoli predsednika na mesto umrlega dra. Moschéta. Sešlo se je 16 članov. Predsedujoči gosp. dr. Papež je v svojem nagovoru omenjal zaslug pokojnega predsednika za zbornico in mnogih laskavih sožaljenj, ki so ob njegovi smrti zbornici došla. Zborovalci so se v čast pokojnikovemu spominu dvignili raz sedeže. Vršila se je potem volitev zborničnega predsednika. Izmed 15 oddanih glasov jih je dobil 13 g. dr. Danilo Majaron, ki je izjavil, da volitev vsprejme, in prevzel predsedovanje zboru. Ker je tako postalo mesto zborničnega pravnika prazno, bil je potem v ožji volitvi g. dr. Ivan Tekavčič izvoljen pravnikom zbornice. Načrt poslovnega reda se je odstopil odvetniškemu odboru, da ga pripravi za posvetovanje na prihodnjem občnem zboru.

— (Stalna delegacija) odvetniških zbornic je zborovala dne 29. pr. m. na Dunaji. Kranjsko zbornico je zastopal predsednik dr. Danilo Majaron. Delegacija je ustanovila najprej svoj poslovni red, potem pa izvolila dvanajstorico za konference v justičnem ministrstvu, katere se v kratkem prirede v ta namen, da se bo razpravljalo o željah vsega odvetništva in o resolucijah lanskega III. shoda odvetniških odposlancev. Za poročevalca dvanajstorice je bil odbran dr. Al. Ružička, odvetnik na Dunaji. Seje so se udeležili tudi nekateri odvetniki iz poslanske zbornice, ki so bili sklenili prosto parlamentarno zvezo za zastopanje odvetniških interesov v državnem zboru.

— (VIII. mednarodni kongres zoper alkoholizem) se je vršil na Dunaji od 9. do 14. dne t. m. Za udeležbo na tem kongresu se je bil v Ljubljani ustanovil deželni komité, ki je pripravil statistično gradivo o alkoholizmu na Kranjskem. Obširen in zanimiv referat je na tej podlagi zgotovil ordinarij deželne blaznice g. dr. Robida, ki je tudi o tem predaval na kongresu. Poleg njega so se kongresa iz Kranjske vdeležili gg.: vladni svetnik in predsednik komiteja dr. Fr. Zupanc, odvetnik in podpredsednik komiteja dr. Majaron, kanonik Sajevec in prof. dr. Krek kot zastopnika knezošk. ordinarijata, ter okrajni zdravnik dr. Šavnik iz Kranja. Zanimanje za predavanja ter razprave na kongresu je bilo občno

ter intenzivno. Tudi je bilo nekaj poročil o alkoholizmu s strogo juridičnega stališča. V prihodnjem listu bomo o stvari več poročali.

— (Pravni drobiž.) I. Kaj je ukreniti z denarjem (»banko«), ki se vzame hazardnim igralcem? Ali ta denar zapade? — Ta denar ne zapade, ni del denarne globe, ampak ima samó pomen »corporis delicti« in po končanem kazenskopravnem postopanju ga je vrniti obdolžencem. — II. Oporočne priče je zaslišati na posebnem samostojnem zapisniku, ločenem od istočasno vršeče se ali končane zapuščinske razprave, ker je po končani zapuščinski razpravi zapisnik oporočnih prič hraniti kakor pismene oporoke.

Dr. Fr. M.

Pripomnja uredništva. Čislani sotrudnik, ki nam je poslal ti beležki, nam piše: »Pod zaglavjem »Pravni drobiž« naj bi »Slov. Pravnik« objavljale male pravne črtice in pravne opombe iz prakse. Take pravne paberke bi lahko pošiljali tudi tisti praktiki, ki neradi pišejo kaj daljšega. Mnogokrat bi se iz njih razvila kaka zanimiva razprava. Vsak pravnik zna, kako je včasih sitna kakšna pravna malenkost, in se posebno mlajšim pravnikom bi takšni paberki v praksi prav dobro došli.« — Mi le pravimo: »Vivant sequentes!«

— (Kolkovanje vlog in uradnih pričeval v dosego domovinske pravice.) Kolka proste so prošnje za uradno pričevalo, katero je o dovršenem desetletnem bivanju v dotični občini potrebno po smislu zakona od 5. decembra 1896 drž. zak. št. 222, da se uveljavi pravica do izrecnega vsprejema v občinsko zvezo (§ 4 *ibid.*). Uradno pričevalo samo je pogojno pristojbine prosto po tar. št. 117 *lit. d*) prist. zak. (Razp. fin. min. od 29. dec. 1900 št. 78.729.)

— (Cenitev spornega predmeta, kadar se stekajo ponavljajoča se plačila na določen in nedoločen čas.) Vsled odloka fin. ministrstva od 11. februarja t. l., št. 76777 ex 1900, pril. št. 4 k odredbam finančnega ministrstva, je pri sporih, kojih predmet so ponavljajoča se plačila na določen in dalje na nedoločen čas, v smislu §-a 58 jur. n. od 1. avgusta 1895, drž. zak. št. 111., da se zračuni vrednost, ki je merodajna za odmero razsodnine, — prišteti skupnemu znesku plačil na določen čas desetkratni znesek letnih plačil, ki se zahtevajo na nedoločen čas. Tako dobljena skupna svota pa ne sme presežati vrednostnega zneska letnih plačil, ki pridejo v resnici na 20 let. Na pr. letnina 100 K za 5 let in nadalje za nedoločen čas; podlaga za odmero razsodnine: $100 \times 15 = 1500$ K; ali: letnina 100 K za 15 let, potem 150 K za nedoločen čas; podlaga za odmero razsodnine: $100 \times 15 = 1500$ } skupaj 2250 K.
 $150 \times 5 = 750$ }

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnik« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah števil. 17; upravništvo pa v Gospodskih ulicah števil. 4.

